

7. Лакин Г.Ф. Биометрия: Учеб. пособие для биол. спец. вузов - 4-е изд., перераб. и доп. / Лакин Г.Ф. – М.: Высш. шк., 1990. – 384 с.
8. Оценка умственной работоспособности по Э.Крепелину / Елисеев О.П. Практикум по психологии личности – СПб., 2003. – С.199-200.
9. Резолюция Международной научно-практической конференции "Шахматы как инновационный учебный предмет в системе образования" г. Москва, Российский государственный социальный университет, 31 января – 1 февраля 2010 г. // http://chess555.narod.ru/rgsu2010_1.htm
10. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям / В.А.Сухомлинский. – Кишинёв: Лумина, 1978. – С.131-132
11. Тарасова О.В. Педагогические условия формирования логической культуры младших школьников средствами шахматной деятельности / Тарасова О.В. – Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : Казань, 2005. – 209 с.
12. Шахматы - школе / сост. Б.С. Гершунский, А.Н. Костьев ; под ред. Б.С. Гершунского, Н.В. Крогиуса, В.С. Хелемендика. – М.: Педагогика, 1991. – 336 с.

Ю.С. ЯЦИШИН

ПРОБЛЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ У ВЕЛИКОМУ МІСТІ У КОНТЕКСТІ НЕОБХІДНОСТІ ПОЛПШЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО І СУСПІЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

Окреслено проблеми розселення у місті Львові. Проаналізована їх роль у формуванні індивідуального та суспільного здоров'я. Обґрунтовано підходи до вивчення і пом'якшення таких проблем.

Ключові слова: місто, розселення, індивідуальне та суспільне здоров'я

Очерченно проблемы расселения в городе Львове. Проанализирована их роль в формировании индивидуального и общественного здоровья. Обоснованы подходы к изучению и смягчению таких проблем.

Ключевые слова: город, расселение, индивидуальное и общественное здоровье

The problems of settling apart in town Lviv are outlined. Their role in forming of individual and public health is analyzed. The going near a study and softening of such problems are grounded.

Key words: the city, resettlement, individual and public health

Актуальність вивчення і розв'язання проблем розселення у великому місті визначається такими важливими факторами, як історичні особливості розселення, потреба населення у житлі, що підтверджується величезними чергами на отримання соціального житла у містах, особливо у великих; попит на житло на ринку житла; нестача і дороговизна земельних ділянок, придатних для житлового будівництва; намагання будівельних компаній отримати надприбутки за рахунок розміщення нового житлового будівництва на дешевих земельних ділянках, які, як правило, не відповідають основним вимогам щодо розташування житла та ін. Розглянемо такі проблеми на прикладі міста Львова – великого міста, чисельність населення якого ще у минулому столітті могло досягнути мільйона осіб, якщо б житло будувалося у належних обсягах і було б доступнішим для купівлі.

Проблеми розселення у великому місті не виникають раптово і водночас. Вони існували у всі часи, накладалися одні на інші, як правило, протягом тривалого періоду часу. Достатньо згадати про негативний вплив промисловості на екологічний стан житлових масивів міста Львова та підвищений рівень захворюваності населення, яке проживало у безпосередній близькості від таких підприємств. Загальновідомо, що в радянський період Львів активно розвивався як індустріальний центр, значна частина підприємств якого

працювала на військово-промисловий комплекс (ВПК). Ці підприємства розташовувалися в повоєнні роки в безпосередній близькості від житла, на території найкращих об'єктів соціальної інфраструктури (автобусний завод – на території колишнього іпподрому, завод «Львівприлад» - на території колишніх тенісних кортів тощо), деформуючи контури та функції житлових кварталів і мікрорайонів, забруднюючи довкілля в їх межах. Найбільшими забруднювачами атмосфери промисловими викидами у Львові в той час були шкірзавод, лакофарбовий і автобусний заводи, мехсклозавод, мотозавод, ВО "Автонавантажувач", "Прикарпатпромарматура", "Львівсільгоспмаш", "Прогрес", м'ясокомбінат. Ці та інші підприємства зумовили високу забрудненість навколишнього середовища промисловими викидами і відходами, незадовільно вплинули на стан життєзабезпечувальних систем, призвели до руйнування і скорочення зеленої зони міста, яка на перший погляд непогано ще збереглася (рис.1), а в кінцевому рахунку негативно позначилися на здоров'ї населення прилеглих житлових територіальних утворень.

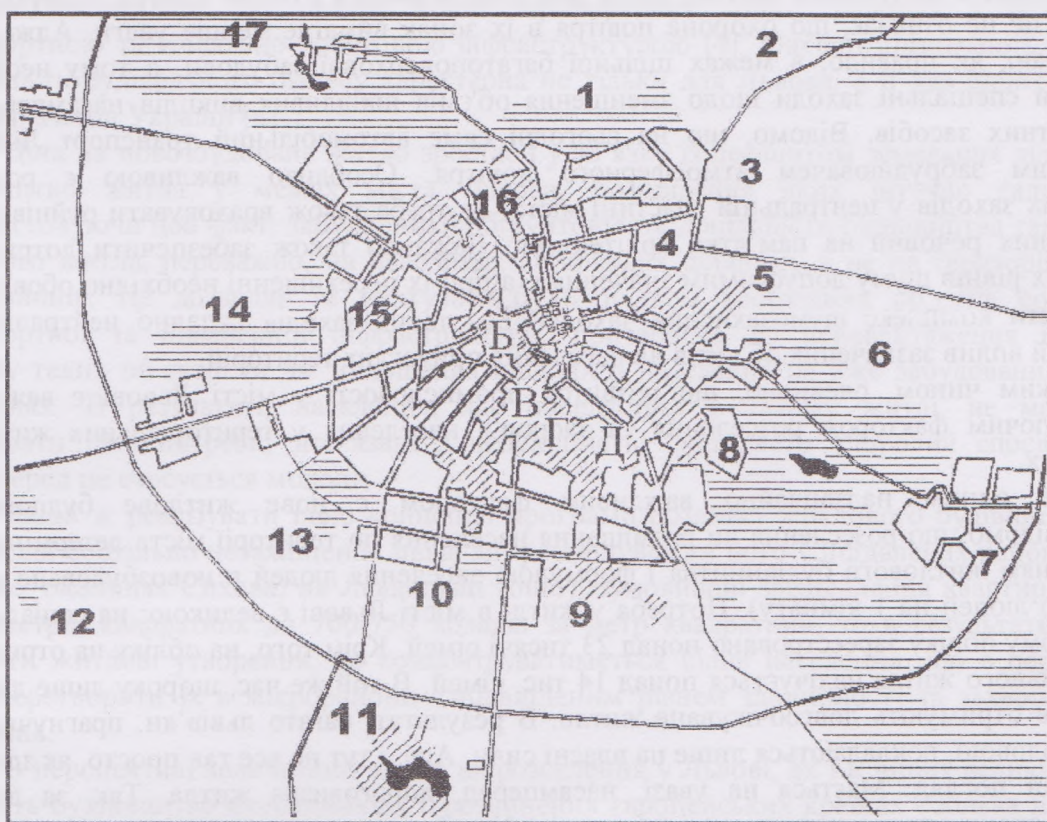

Рис.1. Схематичний сучасний план зеленої зони міста Львова А – система історичних садів та скверів; Б – парк ім. Івана Франка; В – Стрийський парк; Г – парк культури і відпочинку ім. Б.Хмельницького; Д – парк "Залізна вода"; 1 –Голоско; 2 – Збоїша; 3 – долина р.Полтва; 4 – парк "Високий Замок"; 5 – регіональний ландшафтний парк "Знесіння"; 6 – лісовий заказник "Винники"; 7 – Винники; 8 – лісопарк "Погулянка"; 9 – Сихів; 10 – Богданівна; 11 – Глинна Наварія; 12 – Лапаївка; 13 – парк "Скнилівський"; 14 – лісопарк "Білогорський"; 15 – парк "Левандівський"; 16 –Кортумова гора; 17 – Брюховичі*

*Джерело: Екологічна ситуація у місті Львові у 2000 р.: бюлетень. – Львів: Комунальне підприємство "Інспекція благоустрою та екології м.Львова" та Інститут екології Карпат НАН України, 2002. – С.16.

Хоча зелені масиви в значній мірі пом'якшували негативний вплив промисловості на розселення, він залишався дуже сильним. На думку М.Назарука, основними негативними наслідками розвитку промисловості на території міста Львова стали:

- концентрація промислових об'єктів на обмеженій території, яка призвела до формування локальних ареалів з високим рівнем забруднення компонентів природного середовища;

- несприятлива територіально-планувальна структура міста, зумовлена підпорядкованістю інтересам нарощування промислового потенціалу, внаслідок чого промислові підприємства часто оточені житловими масивами, а значні потоки транспорту проходять через місто, що суттєво збільшує їх загазованість;

- другорядність проблем містобудування порівняно з пріоритетами промислового розвитку, що призвело до занедбаності таких важливих сфер життєдіяльності міста, як водопровід і каналізаційна мережа, технічний стан яких безпосередньо впливає на екологічний стан міста і якість питної води;

- руйнування природно-географічного середовища міста Львова [5, с.26-27].

Після здобуття Україною незалежності промисловий потенціал міста практично знищений. Як відзначено в засобах масової інформації, значна частина підприємств, розташованих у центральній частині міста, вже перетворилася у бізнес-центри, супермаркети [1]. Але, це не означає, що охорона повітря в їх зонах вимагає менше уваги. Адже, вони розташовані, як правило, в межах щільної багатоповерхової забудови, а тому необхідно розробити спеціальні заходи щодо зменшення об'ємів шкідливих викидів насамперед від транспортних засобів. Відомо, що на сьогодні саме автомобільний транспорт Львова є найбільшим забруднювачем атмосферного повітря. Особливо важливою є розробка зазначених заходів у центральній частині міста, де треба також враховувати руйнівну дію газоподібних речовин на пам'ятки архітектури. Важливо також забезпечити дотримання фактичних рівнів шуму допустимим значенням, а при їх перевищенні необхідно обов'язково здійснювати комплекс шумозахисних заходів. Без таких заходів складно нейтралізувати шкідливий вплив зазначених об'єктів на населення прилеглих територій.

Таким чином, очевидно, що розвиток промисловості у місті Львові є важливим детермінуючим фактором розселення та здоров'я населення у територіальних житлових утвореннях.

Ще одним надзвичайно важливим фактором є нове житлове будівництво. Загальновідомо, що розселення чи розміщення населення по території міста детермінується розміщенням житлового будівництва і формулою заселення людей в новозбудоване житло (кількістю людей на 1 кімнату). Потреба у житлі в місті Львові є великою: на соціальному квартирному обліку зареєстровано понад 23 тисячі сімей. Крім того, на обліку на отримання кооперативного житла налічується понад 14 тис. сімей. В той же час, щороку лише десятки черговиків отримують довгоочікуване житло. В результаті багато львів'ян, прагнучи мати дах над головою, покладаються лише на власні сили. Але, і тут не все так просто, як здається на перший погляд. Мається на увазі, насамперед, дороговизна житла. Так, за даними Асоціації спеціалістів з нерухомості (ріелторів) України, середня ринкова вартість 1 кв. м. первинного житла в обласних центрах України за 2007 рік збільшилась на 18,4%, що становило на той час близько 1634 долари США за метр квадратний [4]. У першому кварталі 2010 року квадратний метр житла у Львові коштував 0,8-3,0 і більше тис. доларів США. Порівняно з попередніми роками у 2010 році ціни на житло на вторинному ринку дещо впали, але і вони для більшості львівських родин є недосяжними.

Згідно з оцінками, які зробила Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України» лише 10% населення може самозабезпечити себе житлом. При цьому, із загальної кількості такого населення лише 3% можуть купити і збудувати житло з такими параметрами, як вони бажають, 7% - спроможні збудувати житло лише в кредит і то з обмеженими параметрами. Як зазначають фахівці Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України», для 80% населення перспективи оновлення чи поліпшення житлових умов залишаються невизначеними. Вони акцентують увагу на тому, що певне уповільнення останніми роками зростання кількості родин та однаків, що перебувають в черзі на житло, пов'язане з тим, що за умов, коли потреби черговиків щорічно

задовольняються на 1,4-1,6%, при постановці на облік можна сподіватися отримати квартиру не раніше, ніж через 65-67 років [2].

Отже, потреби населення міста Львова в житлі і можливості його отримати є не співставними. Це не може не позначатися негативно як на індивідуальному, так і на суспільному здоров'ї. Адже, людина, яка не має власного даху над головою живе у стані постійного дискомфорту, невдоволеності, стресу, що є причиною ряду найрізноманітніших захворювань.

Зазначимо, що ціни на житло у Львові часто перевищують ціни у розвинених європейських країнах, що обумовлено високими цінами на будівельні матеріали, зростанням цін на енергоносії та паливно-мастильні матеріали, значними транспортними витратами тощо. Крім того, ціни на житло «накручуються» у зв'язку із специфічною стратегією діяльності будівельних компаній України, яка орієнтована на будівництво переважно елітного та бізнес-класу житла. Таке житло представляє собою здебільшого малоповерхове будівництво покращеного планування із застосуванням дорогих будівельних матеріалів в районах наближених до центру міста, припаркових зонах, районах з розвинутою транспортною та соціально-побутовою інфраструктурою [4]. Фахівці відзначають, що така особливість будівельного бізнесу характерна не тільки для Львова, а й для інших великих міст та регіонів України [4].

Ціна на новозбудоване житло зростає і у зв'язку із дефіцитом земельних ділянок під будівництво житла у межах міста Львова, розширення яких штучно гальмується. Використовуючи цей факт, забудовники обґрунтовують доцільність будівництва так званого точкового житла, переважно, на невеликих вибіркових ділянках, а не на територіях нових мікрорайонів. Це дозволяє їм нехтувати будівництвом необхідних об'єктів соціальної, транспортної та інженерної інфраструктури, призводить до перевантаження існуючих поблизу таких об'єктів та до збільшення щільності населення на вже забудованих раніше територіях. В результаті, населення, яке поселяється в такому житлі, не має змоги реалізувати свої потреби, пов'язані з необхідністю формувати здоровий спосіб життя. Насамперед це стосується молоді.

Якщо ж реалізувати ідею концепції програми розвитку житлового будівництва у м. Львові для соціально незахищених львів'ян, розташувавши його у віддалених районах міста (в Рясне, околицях Сихова, на Левандівці тощо), зумовивши здешевлення квартир площею 40-50 метрів квадратних до 700-750 доларів за метр квадратний, то в результаті можемо отримати житлові утворення, де концентруватиметься бідне населення, що в перспективі може перетворити їх в мікрорайони з підвищеним рівнем злочинності та захворюваності населення.

В перспективі величезний вплив на розселення у Львові, як і в інших великих містах здійснить будівництво екобудинків. У розвинених європейських країнах є кілька напрямків створення екобудинків: будівництво з використанням традиційних елементів, технократичний і комплексний напрямки. Перший напрямок передбачає використання технологій наших предків, максимальне наближення до природи, знешкодження викидів самою природою в допустимих нею межах, не перевантажуючи екосистему (фільтрація дощової води, використання природних екосистем на основі бактерій для очищення стоків, застосування енергії вітру та сонця). Другий напрямок – технократичний, суть якого полягає у повній комп'ютеризації, технізації екобудинку (створення і впровадження геліоколекторів, що повертатимуться за сонцем; вітряних двигунів, які враховуватимуть силу та швидкість вітру; фотоелементів, що вироблятимуть електрику; глибинних насосів, котрі постачатимуть тепло з глибин землі). Але, чи не найважливішим є те, що розташування екобудинків здійснюватиметься у екологічно безпечних місцях. На сьогоднішній день відомі так звані геопатогенні зони, що істотно впливають на людину як позитивно (святі місця), так і негативно (наприклад, території колишніх цвинтарів). Такі зони формуються не тільки природними факторами, а й внаслідок технічної та антропогенної діяльності людини. Як зазначає Н.Заболотна, проблема у тому, що будівництво ведеться на недостатньо вивчених з

точки зору енергетики міських, а це може зашкодити людям, що будуть жити та працювати у таких будинках. Тому бажано геопатогенні зони виявляти заздалегідь [3].

Підсумовуючи зазначимо, що розселення у великому місті супроводжується виникненням і загостренням низки проблем, які негативно впливають на індивідуальне та суспільне здоров'я. Безумовно, їх можна пом'якшувати за допомогою реалізації низки заходів, про які сказано вище. Але, розв'язання таких проблем можливе при використанні низки підходів, одним з найважливіших з яких є розробка і будівництво екобудинків. Це дозволить продовжити тривалість життя населення і максимально зберегти здоров'я мешканців, які проживатимуть у таких будинках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єфіменко Н. Львів – індустріальна руїна!? / Акценти. - <http://www.zaxid.net/article/463/>
2. Житлова політика: житлові проблеми населення України. - <http://zhkh.kpi.ua/Lists/List13/DispForm.aspx?ID=1>
3. Заболотна Н. Екодім – реальність завтрашнього дня. - <http://www.ogo.ua/archive/2007-11-01/ogo/23326> - ОГО.ua , №1090, 1 листопада 2007 року.
4. Квартира у Львові – привілей для багатих / Львівський портал <http://portal.lviv.ua/pohljad/2008/04/04/153728.html>
5. Назарук М. Роль промисловості у формуванні соціоекосистеми міста Львова у ХХ столітті // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис.- Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. - Випуск 2 (14). - С.26-27.